YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

11 päivänä maaliskuuta 1997 *

Asiassa C-264/95 P,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja Giuliano Marenco, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

valittajana,

jossa valittaja vaatii muutoksenhaussaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (laajennettu kolmas jaosto) asiassa T-14/93, Union internationale des chemins de fer vastaan komissio, 6.6.1995 antaman tuomion (Kok. 1995, s. II-1503) kumoamista,

vastapuolena:

Union internationale des chemins de fer (UIC), rautatieliikenteenharjoittajien yhdistys, Pariisi, edustajanaan asianajaja Chantal Momège, Pariisi, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Aloyse May, Luxemburg, 31 Grand-Rue,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida ja J. L. Murray sekä tuomarit P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann (esittelevä tuomari) ja M. Wathelet,

julkisasiamies: C. O. Lenz,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.7.1996 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio on yhteisöjen tuomioistuimeen 4.8.1995 jättämällään valituksella hakenut muutosta EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-14/93, Union internationale des chemins de fer vastaan komissio, 6.6.1995 antamaan tuomioon (Kok. 1995, s. II-1503, jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 25 päivänä marraskuuta 1992 tehdyn komission päätöksen 92/568/ETY (IV/33.585 — matkatoimistojen junalippujen myynti, EYVL L 366, s. 47, jäljempänä riidanalainen päätös).

2 Valituksenalaisesta tuomiosta käy ilmi, että Union internationale des chemins de fer (jäljempänä UIC) on maailmanlaajuinen yhdistys, johon kuuluu 69 rautatieliikenteenharjoittajaa. Tehtäviensä mukaisesti se laati vuonna 1952 lomakkeen nro 130, jota se on päivittänyt useasti ja jossa määrätään tietyistä rautatieliikenteenharjoittajien ja matkatoimistojen välisiin suhteisiin liittyvistä seikoista kansainvälisen rautatiematkustajaliikenteen osalta (3 kohta).

3 Tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että "kansainvälinen matkustajaliikenne rautateillä perustuu pääosin peräkkäisiin kansallisiin palveluihin kansallisten rautatieliikenteenharjoittajien yhteistyön pohjalta ('verkosto'). Kansainvälisen lipun hinta vastaa tavallisesti kansallisten reittien yhteenlaskettuja hintoja. Korvaus verkoston eri osapuolten välillä tekee jokaiselle osapuolelle mahdolliseksi saada suorittamaansa palvelua vastaava osa hinnasta, kun jokainen osapuoli takaa toisille suoritettujen palvelujen laskutuksen ja maksun" (1 kohta).

4 Lomake nro 130 koskee rautatieliikenteenharjoittajan kyseisessä maassa sijaitseville matkatoimistoille antaman hyväksynnän ehtoja, matkatoimistojen myymistä lipuista myönnettäviä palkkioita ja niiden palkkioiden suuruutta, jotka maksetaan kansainvälisistä liikennepalveluista muille rautatieliikenteenharjoittajille ja toisen rautatieliikenteenharjoittajan hyväksymille matkatoimistoille (mahdollisuuksin sopia korkeammista palkkioista kahdenvälisin tai monenvälisin sopimuksin) (4—8 kohta). Samoin lomakkeessa nro 130 suositellaan käyttämään vakiosopimuksen määräyksiä; tässä vakiosopimuksessa matkatoimisto velvoitetaan muun muassa noudattamaan tariffissa määrättyä lipun virallista hintaa, ja sen mukaan matkatoimiston tulee "pidättäytyä mainonnassaan, tarjouksissaan sekä asiakasneuvonnassaan rautatieliikenteen ja muiden — — kuljetusmuotojen kanssa kilpailevien kuljetusmuotojen suosimisesta"; tällaisia muita kuljetusmuotoja harjoittavat joko rautatieliikenteenharjoittajat itse tai niitä harjoitetaan yhteistyössä näiden kanssa (9 kohta).

5 Komissio esitti vuonna 1990 lomaketta nro 130 koskevia selvityspyyntöjä UIC:lle ja tietyille muille eurooppalaisille rautatieliikenteenharjoittajille; nämä selvityspyynnöt perustuivat 6 päivänä helmikuuta 1962 annettuun neuvoston asetukseen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus, EYVL 1962, 13, s. 204) (10 kohta). Saman asetuksen nojalla komissio osoitti 10.10.1991 UIC:lle väitetiedoksiannon, ja asetuksenmukainen kuulemistilaisuus pidettiin 18.2.1992 (11 kohta). Saatuaan asetuksessa N:o 17 tarkoitetun neuvoa-antavan komitean lausunnon komissio teki kyseisen asetuksen perusteella riidanalaisen päätöksen katsoen UIC:n rikkoneen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ja määräten sille miljoonan ecun sakon (12 kohta).

Oikeudenkäynti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa

6 UIC nosti 8.2.1993 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa kanteen, jossa vaadittiin ensisijaisesti kumoamaan riidanalainen päätös, minkä osalta esitettiin kuusi kanneperustetta, ja jossa toissijaisesti vaadittiin sakon kumoamista tai sen määrän alentamista (15, 17 ja 18 kohta).

7 Ensimmäisessä kanneperusteessaan UIC katsoi, että riidanalaisen päätöksen oikeudellisena perustana olisi pitänyt olla asetuksen N:o 17 sijasta kilpailusääntöjen soveltamisesta rautatie-, maantie- ja sisävesiliikenteeseen 19 päivänä heinäkuuta 1968 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 1017/68 (EYVL L 175, s. 1). UIC:n mukaan lomake nro 130 koski asetuksen (ETY) N:o 1017/68 soveltamisalan määrittävän 1 artiklan mukaisesti "kuljetuspalvelujen tarjonnan valvontaa" ja "kuljetusmaksujen vahvistamista" (20 kohta).

8 Asetuksen N:o 1017/68 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Perussäännös

Tätä asetusta sovelletaan rautatie-, maantie- ja sisävesiliikenteessä yhtäältä kaikkiin sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, joiden tarkoituksena tai seurauksena on kuljetusmaksujen ja -ehtojen vahvistaminen, kuljetuspalvelujen tarjonnan rajoittaminen tai valvonta, kuljetusmarkkinoiden jakaminen, teknisten parannusten tai teknisen yhteistyön toteuttaminen taikka kuljetuskaluston tai -tarvikkeiden yhteisrahoitus tai -hankinta, jos nämä toimet välittömästi liittyvät kuljetuspalvelujen tarjoamiseen ja ovat tarpeen 4 artiklassa tarkoitetun maantie- tai sisävesiliikenteen yritysryhmittymän yhteisesti järjestämien palvelujen kannalta, ja toisaalta määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön kuljetusmarkkinoilla. Säännöksiä sovelletaan myös kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoajien toimiin, joilla on jokin edellä mainittu tarkoitus tai seuraus."

9 Vastineessaan komissio ilmoitti pitäneensä oikeudellisena perustana asetusta N:o 17, koska toisaalta lomake nro 130 ei liittynyt välittömästi kuljetuspalvelujen tarjoamiseen ja toisaalta koska matkatoimistot eivät olleet asetuksen N:o 1017/68 1 artiklan toisessa virkkeessä tarkoitettuja kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoajia, vaan itsenäisten palvelusuoritusten tarjoajia (30 kohta). Liikenteen jättämisestä neuvoston asetuksen N:o 17 soveltamisalan ulkopuolelle 26 päivänä marraskuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 141 (EYVL 1962, 124, s. 2751) kolmannessa perustelukappaleessa määritellään asetuksen N:o 141 soveltamisala sillä tavoin, että toimet, jotka eivät liity välittömästi liikennepalvelujen tarjontaan, eivät kuulu asetuksen soveltamisalaan. Samalla tavalla ilmaisulla kuljetukseen liittyvien palvelujen tarjoajat tulee olla suppea merkitys (31 kohta).

Valituksenalainen tuomio

10 Valituksenalaisessa tuomiossaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hyväksyi UIC:n kanteen ja kumosi riidanalaisen päätöksen ensimmäisen kanneperusteen perusteella (57 kohta), koska tehdyt oikeudelliset virheet merkitsivät sitä, että olennaisia menettelymääräyksiä oli rikottu, eikä UIC voinut sen vuoksi käyttää hyödykseen tiettyjä menettelyllisiä oikeussuojakeinoja, joihin se olisi voinut turvautua sovellettaessa asetuksen N:o 1017/68 säännöksiä (64 ja 65 kohta).

11 Tuomionsa 43—46 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi seuraavaa:

"43. Toiseksi sen kysymyksen osalta, kuuluuko lomake nro 130 asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalaan, koska lomake ei liity välittömästi kuljetuspalvelujen tarjoamiseen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että sille esillä olevassa asiassa esitetty kysymys koskee asetuksen N:o 1017/68 1 artiklan tulkintaa eikä asetuksen N:o 141 tulkintaa. Vaikka asetuksen N:o 141 kolmas perustelukappale voi olla tärkeä osa lainsäädännöllisessä asiayhteydessään, sanaa välittömästi ei

mainita asetuksen N:o 1017/68 1 artiklassa eikä asetuksen N:o 141 1 artiklassa; asetuksen N:o 141 voimassaolo on joka tapauksessa päättynyt 30.6.1968 rautatieliikenteen osalta.

44. Sitä paitsi koska asetuksen N:o 1017/68 1 artiklaa sovelletaan toisaalta sellaisiin kuljetusyritysten ryhmittymän tekemiin sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, joiden tarkoituksena on 'kuljetuskaluston tai -tarvikkeiden yhteisrahoitus tai -hankinta' ja toisaalta sellaisiin sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, jotka koskevat 'kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoajien toimia', tämä osoittaa, että artiklalla on mahdollisesti laajempi ulottuvuus kuin mitä komissio on esittänyt.

45. Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että asetuksen N:o 1017/68 2 artiklan a alakohdan mukaan asetuksessa tarkoitettuja sopimuksia, päätöksiä tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja ovat erityisesti ne, joilla 'suoraan *tai välillisesti*' vahvistetaan 'kuljetusmaksuja ja -ehtoja', mutta myös '*muita kauppaehtoja*', ja että 2 artiklan b alakohdassa viitataan sopimuksiin, päätöksiin tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, joilla rajoitetaan tai valvotaan 'kuljetusten tarjontaa, markkinoita, teknistä kehitystä tai investointeja'. Siten käsitteen sopimus tai päätös, jonka tarkoituksena tai seurauksena on asetuksen N:o 1017/68 1 artiklassa tarkoitettu 'kuljetuspalvelujen tarjonnan rajoittaminen tai valvonta', ei voida tulkita tarkoittavan ainoastaan sopimuksia tai päätöksiä junien lukumäärästä tai kapasiteetista (ks. edellä 35 kohta), vaan se kattaa myös sopimukset ja päätökset, joilla rajoitetaan tai valvotaan kuljetusten tarjontaa tai markkinoita asetuksen N:o 1017/68 2 artiklan mukaisesti.

46. Näissä olosuhteissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että asetusta N:o 1017/68 ei voida tulkita siten, että sen soveltamisalan ulkopuolelle jäisi lomakkeen nro 130 kaltainen rautatieliikenteenharjoittajien yhteenliittymän kansainvälisten junalippujen myyntiä koskeva päätös. Tällainen päätös koskee näet rautateitse tapahtuvaan kuljetuspalveluun liittyvää välttämätöntä toimintaa. Kun kansainvälinen rautatieliikenne perustuu nykytilassaan peräkkäisiin kansallisiin suorituksiin — —, ei kansainvälisten junalippujen myynti ole toteutettavissa ilman

sellaista eri rautatieliikenteenharjoittajien yhteistyöjärjestelmää, jolla turvattaisiin tällaisten lippujen myynti sekä siitä kertyvien tulojen jako. Lomake nro 130 koskee tällaisia kansainvälisen rautatieliikenteen erityisnäkökulmia."

12 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi lisäksi tuomionsa 47 kohdassa seuraavaa:

"47. Lisäksi yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että lomake nro 130 koskee asetuksessa N:o 1017/68 tarkoitetulla tavalla sekä 'kuljetuspalvelujen tarjontaa' että 'kuljetusmaksuja'."

13 Tuomionsa 48 kohdassa, joka koski kuljetuspalvelujen tarjontaa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että lomakkeen nro 130 matkatoimistojen hyväksymisehtoja koskeva 1 kohta liittyy suoraan kansainvälisten junalippujen myyntipaikkojen määrittämiseen ja siten, jos kyseisellä artiklalla olisi riidanalaisen päätöksen 70—72 kohdassa tarkoitettu vaikutus eli hyväksyttyjen matkatoimistojen määrän rajoittaminen, kyseisessä artiklassa rajoitettaisiin rautatieliikenteenharjoittajien markkinoita, ja siten artiklassa rajoitettaisiin tai valvottaisiin asetuksessa N:o 1017/68 tarkoitetulla tavalla kuljetuspalvelujen tarjontaa.

14 Tuomionsa 49 kohdassa, joka koski kuljetusmaksuja, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että palkkio, jota tarkoitetaan lomakkeen nro 130 4 kohdassa, jossa määrätään palkkion määrä ja jota sovelletaan sekä rautatieliikenteenharjoittajien suoraan myymiin lippuihin että matkatoimistojen myymiin lippuihin, on kansainvälisen lipunmyynnin suora kustannus, joka vaikuttaa siihen nettohintaan eli lipun hintaan vähennettynä palkkiolla, jonka jokainen rautatieliikenteenharjoittaja saa kansainvälisessä rautatieliikenteessä suorittamastaan palvelusta, ja että näissä esillä olevaan asiaan liittyvissä olosuhteissa lomakkeen nro 130 4 kohdassa määrätään epäsuorasti asetuksessa N:o 1017/68 tarkoitettu "kuljetusmaksu".

15 Tuomionsa 50 kohdassa, joka myös koski kuljetusmaksuja, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvioi lisäksi, että vakiosopimuksen 4.7 kohdan mukainen velvollisuus laatia ja myydä liput tariffeissa määritellyin virallisin hinnoin on jo pelkästään sanamuodoltaan sellainen, että sen tarkoituksena ja seurauksena on asetuksessa N:o 1017/68 tarkoitettu kuljetusmaksujen vahvistaminen.

16 Lopuksi vakiosopimuksen 4.3 kohdassa matkatoimistoille määrätyn sen kiellon osalta, jonka mukaan ne eivät saa suosia kilpailevia kuljetusmuotoja asiakkaille kohdistuvassa mainonnassaan, tarjouksissaan tai asiakasneuvonnassaan, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut tuomionsa 52 kohdassa, että komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 95 kohdassa, että kiellolla "pyritään rajoittamaan kilpailua tai sen seurauksena on kilpailun rajoittaminen eri kuljetusmuotojen välillä". Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvioi tästä käyvän ilmi sen, että komissio katsoo säännöksen kuuluvan liikenteen alaan.

Valitus

17 Valituksessaan komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan valituksenalaisen tuomion ja hylkäämään UIC:n ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostaman kanteen tai palauttamaan asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen.

18 UIC vaatii puolestaan yhteisöjen tuomioistuinta hylkäämään valituksen ja hyväksymään UIC:n ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämät vaatimukset.

19 Valituksensa tueksi komissio esittää kolme valitusperustetta.

Ensimmäinen valitusperuste

20 Ensimmäisessä valitusperusteessaan komissio katsoo aluksi, että kysymys on periaatteellinen, ja se koskee asetuksen N:o 17 ja asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalojen rajaamista jopa enemmän kuin perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan soveltamista meri- ja lentoliikenteeseen annetuissa asetuksissa. Komissio moittii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että tämä on arvioinut valituksenalaisen tuomion 43—46 kohdassa, että asetusta N:o 1017/68 ei sovelleta pelkästään sellaisiin sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, jotka liittyvät välittömästi kuljetuspalvelujen tarjoamiseen, vaan että asetus koskee myös rautateitse tapahtuvaan kuljetuspalveluun "liittyvää välttämätöntä" toimintaa, kuten junalippujen myyntiä koskevia yhteisiä päätöksiä.

21 Tämä valitusperuste kattaa todellisuudessa kaksi näkökohtaa.

22 Aluksi komissio esittää yhtäältä, että valituksenalaisen tuomionsa 46 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nojautunut asetuksen N:o 1017/68 sovellettavuuden osalta epäasianmukaiseen perusteeseen arvioidessaan, että asetusta sovellettiin kuljetuspalvelun tarjoamiseen liittyvään välttämättömään toimintaan, kun taas komissio katsoo, että ainoa samanaikaisesti looginen ja sovellettavissa oleva peruste ovat ne markkinat, joilla yritysten välinen yhteisjärjestely vaikuttaa.

23 Toisaalta komissio arvioi pääasian osalta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut virheellisesti, ettei ollut tarpeen tulkita asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalan määrittävän 1 artiklan sanamuodon mukaista käsitettä "välittömästi", ja se on jättänyt siten ottamatta huomioon asetuksen N:o 141. Komission mukaan UIC:n sopimukset jäävät asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalan ulkopuolelle, koska ne eivät liity "välittömästi" kuljetuspalvelujen tarjoamiseen.

24 Tältä osin komissio vetoaa asetusten N:o 17, N:o 141 ja N:o 1017/68 syntyhistoriaan ja muistuttaa, että alun perin asetusta N:o 17 sovellettiin kaikkeen ETY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan toimintaan, mukaan luettuna

liikenteen ala. Sittemmin liikenteen ala jätettiin asetuksella N:o 141 taannehtivasti perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle. Lopuksi asetus N:o 141 korvattiin kolmella alakohtaisella asetuksella, joihin maateitse tapahtuviin kuljetuksiin, ja siten rautatieliikenteeseen, sovellettava asetus N:o 1017/68 kuuluu.

25 Komissio korostaa, että, koska asetus N:o 1017/68 merkitsee poikkeusta, asetusta ja erityisesti sen soveltamisalaa on tulkittava suppeasti ja että sitä on siten sovellettava yksinomaan liikenteeseen sellaisenaan. Sitä paitsi, koska neuvosto ei ole osoittanut pyrkivänsä laajentamaan asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalaa asetuksen N:o 141 soveltamisalaan nähden, asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalaa on rajoitettava asetuksen N:o 141 ja erityisesti sen kolmannen perustelukappaleen, jossa vaaditaan välitöntä yhteyttä sopimusten ja liikennepalvelujen tarjonnan välillä, mukaisesti.

26 Samoin komissio arvioi, että, toisin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut valituksenalaisen tuomionsa 45 kohdassa, asetuksen N:o 1017/68 2 artiklaa, jonka mukaan asetuksessa tarkoitettuja sopimuksia ovat erityisesti ne, joilla "suoraan tai välillisesti vahvistetaan kuljetusmaksuja ja -ehtoja tai muita kauppaehtoja", ei ole perusteltua tulkita laajemmin.

27 Ensimmäisen valitusperusteen ensimmäisen näkökohdan osalta on täsmennettävä, että, toisin kuin komissio katsoo, valituksenalaisesta tuomiosta käy ilmi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole esittänyt yleistä periaatetta, jonka mukaan asetusta sovellettaisiin kaikkiin kuljetuspalvelun tarjoamiseen välittömästi liittyviin välttämättömiin toimiin. Tuomionsa 43 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa, että lisäämättä asetuksen N:o 1017/68 1 artiklan sanamuotoon käsitettä "välittömästi", ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päinvastoin arvioi konkreettisesti, kuuluiko lomake nro 130 kyseisessä artiklassa tarkoitettuihin sopimuksiin, toisin sanoen oliko lomakkeen tarkoituksena tai seurauksena kuljetusmaksujen vahvistaminen tai kuljetuspalvelujen tarjonnan rajoittaminen tai valvonta.

28 Ensimmäisen valitusperusteen toisen näkökohdan osalta on todettava, että asetuksen N:o 1017/68 1 artiklan asian kannalta merkityksellisen osan sanamuoto on tarkka ja yksityiskohtainen, kuten myös siinä käsitteiden osalta toistetun asetuksen N:o 141 1 artikla oli, eikä siinä mainita käsitettä "välittömästi".

29 Sitä paitsi valituksenalaisen tuomionsa 43 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut perustellusti, että riita-asia koski asetuksen N:o 1017/68 tulkintaa eikä asetuksen N:o 141 tulkintaa.

30 Näillä edellytyksillä asetusten sanamuodosta tai syntyhistoriasta ei käy ilmi lainsäätäjän tarkoituksen yhdenmukaisuus, johon komissio on perustanut riidanalaisen päätöksen.

31 Lopuksi, koska komissio ei ole näyttänyt toteen tätä lainsäätäjän tarkoituksen yhdenmukaisuutta, komissio ei voi vedota väitettyyn tarpeeseen tulkita yhdenmukaisesti näiden kolmen liikenteen alalla annetun alakohtaisen asetuksen soveltamisalaa.

32 Ensimmäinen valitusperuste on siten hylättävä.

Toinen valitusperuste

33 Toisessa valitusperusteessaan komissio esittää lähinnä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan valituksenalaisen tuomionsa 47 kohdassa, että lomake nro 130 koskee asetuksessa N:o 1017/68 tarkoitetulla tavalla sekä "kuljetuspalvelujen tarjontaa" että "kuljetusmaksuja".

34 Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt näet tutkia ennakolta markkinoita ja siten yksilöidä kysymyksessä olevat markkinat. Tämä yksilöinti on keskeistä ja liittyy sen kysymyksen selvittämiseen, koskevatko sopimukset todella kuljetuspalvelujen tarjontaa vai kuljetusmaksuja. Esillä olevassa

asiassa on kuitenkin olemassa kahdet erilliset markkinat: kuljetusmarkkinat, jotka koskevat ainoastaan junien ja niissä olevien paikkojen lukumäärää, sekä lippujen myyntiä koskevat markkinat, joita komissio kutsuu "välityspalveluja koskeviksi markkinoiksi" ja joilla rautatieliikenteenharjoittajat ostavat matkatoimistojen palveluja. Kysymyksessä olevia sopimuksia on arvioitava niiden pääasiallisten — jopa melkein yksinomaisten — vaikutusten osalta, joita komission mukaan aiheutuu näillä viimeksi mainituilla markkinoilla eikä kuljetusmarkkinoilla.

35 Komissio arvioi siten, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomionsa 48, 49, 50 ja 52 kohdassa tekemä riidanalaisten sopimuslausekkeiden arviointi on virheellinen.

36 Kuljetuspalvelujen tarjontaa koskevan valituksenalaisen tuomion 48 kohdan osalta komissio arvioi, että pyrkiessään rajoittamaan lippujen myyntipaikkojen määrää rautatieliikenteenharjoittajat eivät rajoita kuljetuspalvelujen tarjontaa, toisin sanoen junien lukumäärää ja kapasiteettia, vaan välityspalveluja, koska ne rajoittavat hyväksyttyjen matkatoimistojen määrää.

37 Kuljetusmaksuja koskevien valituksenalaisen tuomion 49 ja 50 kohdan osalta komissio katsoo aluksi, että palkkion määrä merkitsi rautatieliikenteenharjoittajalle erillistä välityskustannusta kuljetuspalvelun suorittamiskustannukseen nähden, ja siten lomakkeessa nro 130 ei määrätty suoraan kuljetusmaksuista.

38 Komissio myöntää sitten vastauksessaan, että palkkio muodosti osan kuljetuspalvelun hinnasta samalla tavalla kuin veturin kuljettaminen, ylläpito, siivoaminen ja niin edelleen. Koska lipunmyynti on kuitenkin palvelu, jonka matkatoimisto suorittaa rautatieliikenteenharjoittajien hyväksi, rautatieliikenteenharjoittajat määrittelevät yhteistyössä matkatoimistoilta hankittavia välityspalveluja koskevat yksityiskohdat määrätessään palkkion ja velvoittaessaan virallisen hinnan noudattamiseen, joten yritysten välinen yhteisjärjestely koskee välityspalveluiden markkinoita, joilla rautatieliikenteenharjoittajat ja matkatoimistot kohtaavat, eikä kuljetusmarkkinoita.

39 Sitä paitsi komissio korostaa, että jos hyväksyttäisiin se, että sopiessaan kuljetuspalvelun hinnan osasta rautatieliikenteenharjoittajat määrittelisivät, vaikka epäsuorastikin, matkustajan maksaman kuljetuspalvelun hinnan, tämän seurauksena jokainen lipun hinnan osaa koskeva yritysten välinen yhteisjärjestely kuuluisi asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalaan, mikä johtaisi kyseisen asetuksen soveltamisalan harkitsemattomaan laajentamiseen.

40 Lopuksi komissio korostaa myös valituksenalaisen tuomion 52 kohdan osalta, joka koskee matkatoimistoille määrättyä kieltoa suosia kilpailevia kuljetusmuotoja, että tämän sopimuslausekkeen vaikutukset ovat nähtävissä junalippujen myyntiä koskevilla markkinoilla, koska rautatieliikenteenharjoittajat rajoittavat vapauttaan kyseisillä markkinoilla sopiessaan sellaisen velvoitteen asettamisesta matkatoimistoille, joka vaikuttaa matkatoimistojen väliseen kilpailuun kyseisillä markkinoilla. Komissio arvioi lisäksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen antamasta tulkinnasta aiheutuu odottamattomia seurauksia, koska sopimuslausekkeeseen olisi sovellettava samanaikaisesti kolmea alakohtaista maa-, meri- ja lentoliikennettä koskevaa asetusta sen vuoksi, että se rajoittaa kilpailua myös meri- ja lentoliikennettä koskevilla markkinoilla.

41 Toisen valitusperusteen osalta kokonaisuudessaan on muistutettava, että asetuksen N:o 1017/68 1 artiklan mukaan sitä sovelletaan erityisesti tiettyihin yritysten välisiin yhteisjärjestelyihin, joiden "tarkoituksena tai seurauksena on kuljetusmaksujen ja -ehtojen vahvistaminen, kuljetuspalvelujen tarjonnan rajoittaminen tai valvonta, kuljetusmarkkinoiden jakaminen", samoin kuin myös "kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoajien toimiin, joilla on jokin edellä mainittu tarkoitus tai seuraus".

42 Kyseisen artiklan sanamuodosta käy ilmi, että asetuksen N:o 1017/68 soveltaminen riippuu kysymyksessä olevien sopimusten määrittelystä, ja näiden sopimusten tarkoituksena tai seurauksena on oltava muun muassa kuljetusmaksujen vahvistaminen tai jopa kuljetuspalvelujen tarjonnan rajoittaminen tai valvonta, eikä, kuten komissio katsoo, niiden markkinoiden yksilöiminen etukäteen, joilla nämä sopimukset vaikuttavat.

43 Lisäksi valituksenalaisen tuomion 52 kohdan osalta on todettava, että, toisin kuin komissio on todennut, asetusta N:o 17 eikä myöskään edellä mainittuja kolmea alakohtaista asetusta ole sovellettava samanaikaisesti.

44 Ensimmäisen kohdan osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti todennut, että sopimuslauseke, jossa matkatoimistoja kielletään suosimasta rautatieliikenteen kanssa kilpailevia kuljetusmuotoja asiakkaille kohdistuvassa mainonnassaan, tarjouksissaan tai asiakasneuvonnassaan, kuuluu liikenteen alaan eikä komission päätöksessään soveltaman asetuksen N:o 17 soveltamisalaan. Koko liikenteen ala on näet jätetty asetuksella N:o 141 asetuksen N:o 17 soveltamisalan ulkopuolelle; asetus N:o 141 on myöhemmin korvattu kolmella alakohtaisella asetuksella, jotka liittyvät maa-, meri- ja lentoliikenteeseen.

45 Toisen kohdan osalta on todettava, että yhtäältä kyseisen sopimuslausekkeen tarkoituksena on vaikuttaa, ainakin pääasiallisesti, maitse tapahtuvan liikenteen alalla, koska hyväksytyt matkatoimistot velvoitetaan noudattamaan puolueettomuutta, jonka oletetaan suosivan rautatiekuljetuspalvelujen tarjontaa, ja toisaalta sopimuslauseke liittyy UIC:n sopimuksiin, joiden olennaiset sopimuslausekkeet, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut, kuuluvat asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalaan.

46 Toinen valitusperuste on siten hylättävä.

Kolmas valitusperuste

47 Kolmannessa valitusperusteessaan komissio väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tehneen oikeudellisen virheen, kun se on arvioinut valituksenalaisen tuomionsa 55 ja 56 kohdassa, että esillä olevassa asiassa matkatoimistot myydessään lippuja rautatieliikenteenharjoittajien lukuun suorittavat asetuksen N:o 1017/68 1 artiklan toisessa virkkeessä tarkoitettuja "kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoajien toimia", vaikka yhtäältä nämä matkatoimistot eivät kuulu kulje-

tuksiin liittyvien palvelujen tarjoajien ammattiluokkaan, ja toisaalta asetus koskee vain näiden kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoajien toimia, jotka liittyvät välittömästi kuljetuspalvelujen tarjoamiseen.

48 Tältä osin ja ottamatta yksityiskohtaisesti kantaa komission väitteisiin on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisöjen tuomioistuin hylkää heti väitteet, jotka kohdistuvat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion ylimääräisiin perusteluihin, koska nämä väitteet eivät voi johtaa tuomion kumoamiseen (ks. erityisesti asia C-35/92 P, parlamentti v. Frederiksen, tuomio 18.3.1993, Kok. 1993, s. I-991, 31 kohta ja asia C-244/91 P, Pincherle v. komissio, tuomio 22.12.1993, Kok. 1993, s. I-6965, 25 kohta).

49 Esillä olevassa asiassa on todettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perustelut sen valituksenalaisen tuomion 55 ja 56 kohdassa ovat ylimääräisiä verrattuna tuomion 43—54 kohdan perusteluihin.

50 Asetuksen N:o 1017/68 1 artiklan sanamuodosta käy näet ilmi, että asetusta sovelletaan vaihtoehtoisesti yhtäältä "sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin", jotka täyttävät asetuksessa luetellut edellytykset (1 artiklan ensimmäinen virke), ja toisaalta "kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoajien toimiin", jotka täyttävät samat edellytykset (1 artiklan toinen virke). Siten asetuksen N:o 1017/68 soveltamiseksi riittävää on se, että kysymyksessä on toinen näistä tilanteista.

51 Siten, koska kahden ensimmäisen valitusperusteen tutkinnasta käy ilmi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tehnyt oikeudellista virhettä tulkitessaan asetuksen N:o 1017/68 1 artiklan ensimmäistä virkettä, ja koska näyttää siltä, että UIC:n päätökset täyttävät kyseisessä säännöksessä asetetut edellytykset, kolmas valitusperuste, joka koskee kyseisen artiklan toista virkettä, on mitätön, eikä se voi olla valituksen perustana.

52 Koska yhtään valitusperustetta ei voida hyväksyä, valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

53 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota sovelletaan työjärjestyksen 118 artiklan perusteella valituksen käsittelyyn, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut tässä oikeusasteessa.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Valitus hylätään.

2) Komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Rodríguez Iglesias	Mancini	Moitinho de Almeida	
Murray	Kapteyn	Gulmann	Edward
Puissochet	Hirsch	Jann	Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä maaliskuuta 1997.

R. Grass — kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias — presidentti